

Er det fremdeles rom for å drive fiskeripolitikk?

Edgar Henriksen

Stokmarknes: 3. mars 2012

Innhold

- Utviklingen av fiskeripolitikken over tid
 - Lukkeprosessen
 - Skift i politikk: Fra å beskytte fiskerne til å beskytte ressursen
 - Rom for politikk i den nye havressursloven
- Rommet for å bruke fiskerinæringa som politisk virkemiddel
 - «Bordet fanger»
 - Den nordiske modellen
 - Konkurransen om arbeidskraft

Lukkeprosessen: Stegene fra et hav åpent for internasjonal utnyttelse til nasjonal felleskapsressurs

- Grunnleggende forståelse fram til 1980-tallet
 - Beskyttelse av den selv selveiende fisker mot nasjonale og internasjonale kapitalinteresser
 - Fiskeriene som grunnlag for sysselsetting og velstandsutvikling for «kystens befolkning»
 - Næringsutvikling
- Nasjonal kontroll over først fiskefelt deretter ressurser i og under havet.
 - Fiskerigrenselover med utvidelser
 - Startet i 1908 og ender med NØS i 1977
 - Internasjonale prosesser som har ledet til «The UN convention on the Law of the Sea»

Skift i politikk: Fra beskyttelse av fiskeren til beskyttelse av fisken (1)

- Vern mot kapitalinteresser
 - Stadige revisjoner av trålerlover
 - Den første i 1908
 - Hadde fram til 1951 til formål å forhindre norsk vekst
 - Men kunne ikke forhindre internasjonal ekspansjon
 - Norsk ekspansjon med to mål for øyet:
 - Konkurransen om ressursene i våre farvann
 - Forsyning av en moderne fiskeindustri
- Vern av fiskeryrket
 - Merkerregisteret (1920) og deltakerlov (1972) begrenser muligheten til å innføre fartøy
 - Eierbegrensninger (1956): Bare aktive norske fiskere får eie
 - Adgangsbegrensninger (1990): Begrenser fiskernes muligheter til å delta. Bli etter hvert et rettighetssystem.

Skift i politikk: Fra beskyttelse av fiskeren til beskyttelse av fisken (2)

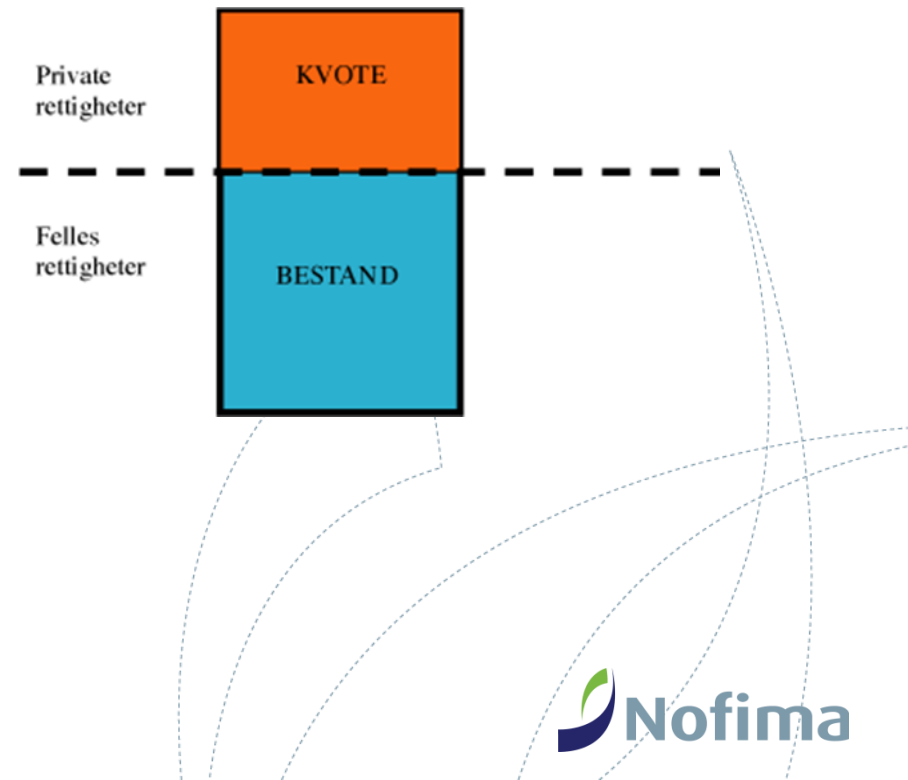
- Kontroll med eksportmarkedet
 - Forhindre at vi utkonkurrerer oss selv fører etter hvert til eksportmonopoler (startet allerede på 1920 tallet)
 - Forbudet for produsenter til å eksportere egen fisk opphevet i 1990 og vi fikk Eksportutvalget (nå Sjømatrådet)
 - Handelsavtaler (WTO/EØS) sikrer i stor grad norske produsenters markedsadgang
- Råfiskloven (1938)
 - Gir fiskerne ensidig rett til fastsette minstepris på fisk
 - Forhandlinger/drøftinger med kjøperne
- Hovedavtalen (1964):
 - Subsidier i første rekke for å sikre inntektsutvikling
 - Modernisering av kysten med moderne fiskeindustri

Skift i politikk: Fra beskyttelse av fiskeren til beskyttelse av fisken (3)

- Ny kunnskapsutvikling
 - «Allmenningens tragedie»
 - Fiskeriøkonomi
 - Innsats må begrenses både for å sikre bestand økonomi
 - Subsidienes destruktive effekter
 - En ny generasjon forvaltere
- Ressurskriser
 - Silda, lodda og makreller
 - Torsken
 - Nødvendigheten av å kontrollere kystflåten
- Den usynlige revolusjonen
 - Fjerning av subsidier
 - Adgangsbegreinger

Resultatet

- Grepet festet om bestanden som felles eiendom
 - Statens rett til å forvalte og fordele
- Retten til å fiske er privat og rettigheten har blitt et normalt formuesobjekt.

Havressursloven (2008)

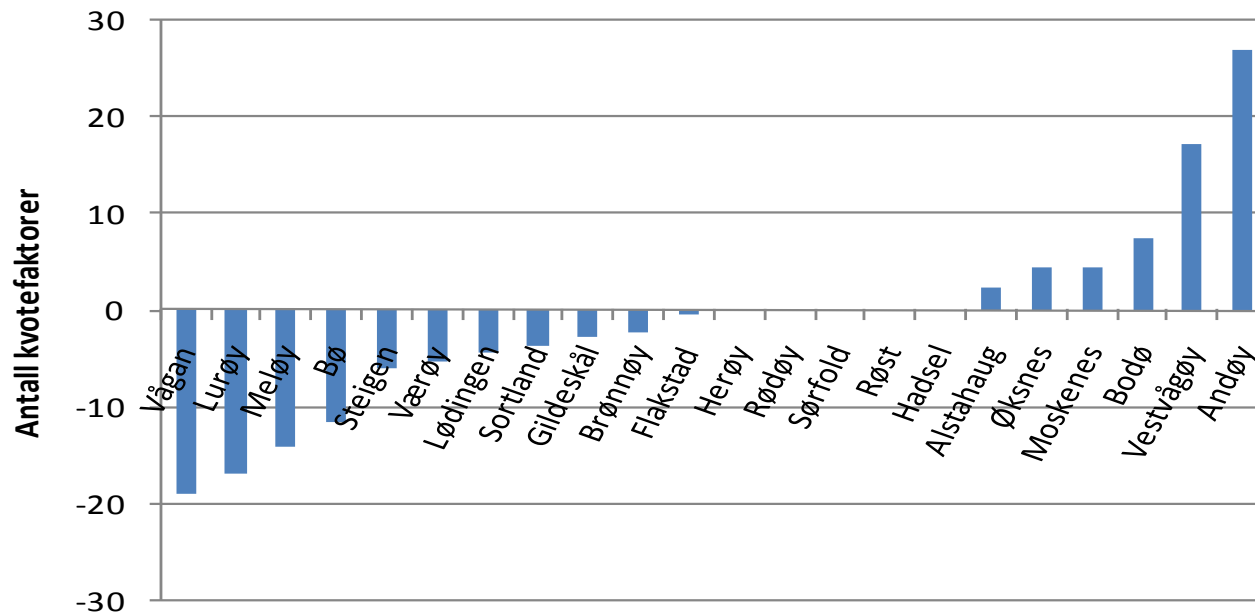
- Sikre ei berekraftig og samfunnsøkonomisk lønsam forvaltning av dei viltlevande marine ressursane og å medverke til å sikre sysselsetjing og busetjing i kystsamfunna (§ 2)
- Det sleggjast vekt på (§ 7):
 - Føre-var-tilnærming
 - Ei økosystembasert tilnærming
 - Effektiv kontroll med hausting og anna utnytting
 - Formålstenleg fordeling av ressursane, som mellom anna kan medverke til å sikre sysselsetjing og busetjing i kystsamfunna
 - Optimal utnytting av ressursane som er tilpassa marin verdiskaping, marknad og industri
 - Dempe moglege negative verknader av hausting
 - Sikrar det materielle grunnlaget for samisk kultur.
- Et vidt mandat for norske politikere til forvalte fellesskapets ressurser

Rommet for å drive politikk

- Den Nordiske (eller norske) modellen
 - Samarbeid mellom interessegrupper for å nå felles mål
 - Sikring av langsiktighet og legitimitet gjennom kompromiss og konsensus
 - Velstandsvekst basert på produktivitetsvekst
 - Sosialt nettverk
- «Bordet fanger»
 - Forutsigbarhet og langsiktighet for å sikre tilgang på egen- og fremmedkapital
 - Gjelder også i forhold til utvikling av fiskeforeldingsanlegg og markeder
 - Norge er en av verdens lende sjømateksportører.

Omsetning av kvoterettigheter

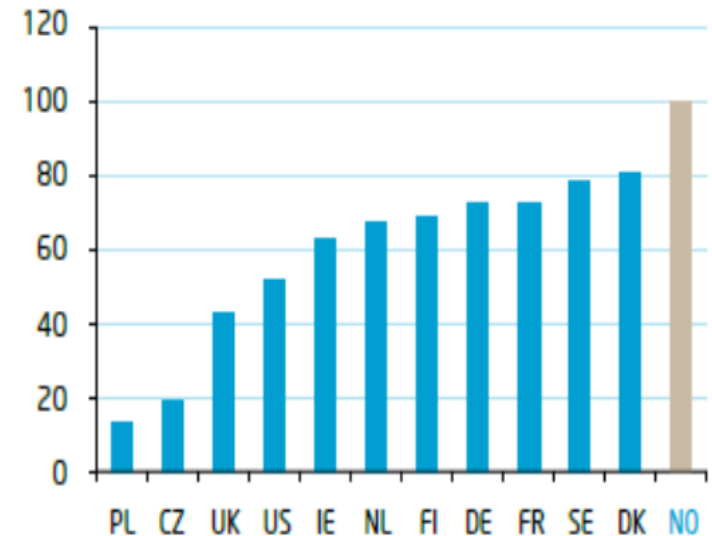
Avgivende fartøy	Kommune	Fylke	Annet fylke
Øst/Sør/Vestlandet og Trøndelag	74 %	13 %	13 %
Nordland	73 %	19 %	8 %
Troms	75 %	22 %	3 %
Finmark	75 %	20 %	5 %

Generelle industribetingelser

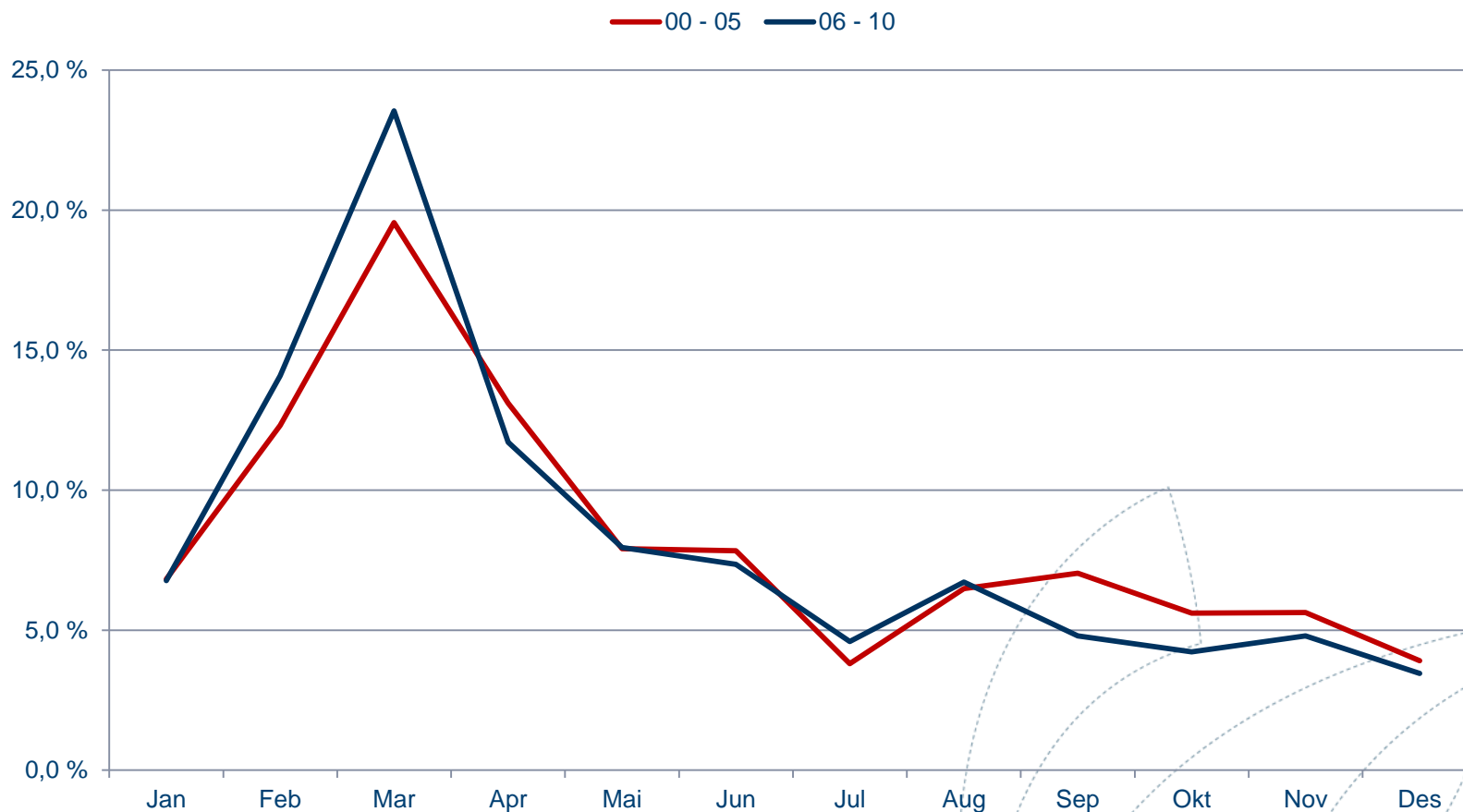
- Dyr arbeidskraft
- Lav ledighet
 - Arbeidsmarkedspolitik
- Arbeidsinnvandring
- Ulønnsomme bedrifter skal bort for å gi rom lønnsomme
- Billig kapital
- Billige og effektive logistikk-løsninger

Totale lønnskostnader
industriarbeidere per time
Norge=100

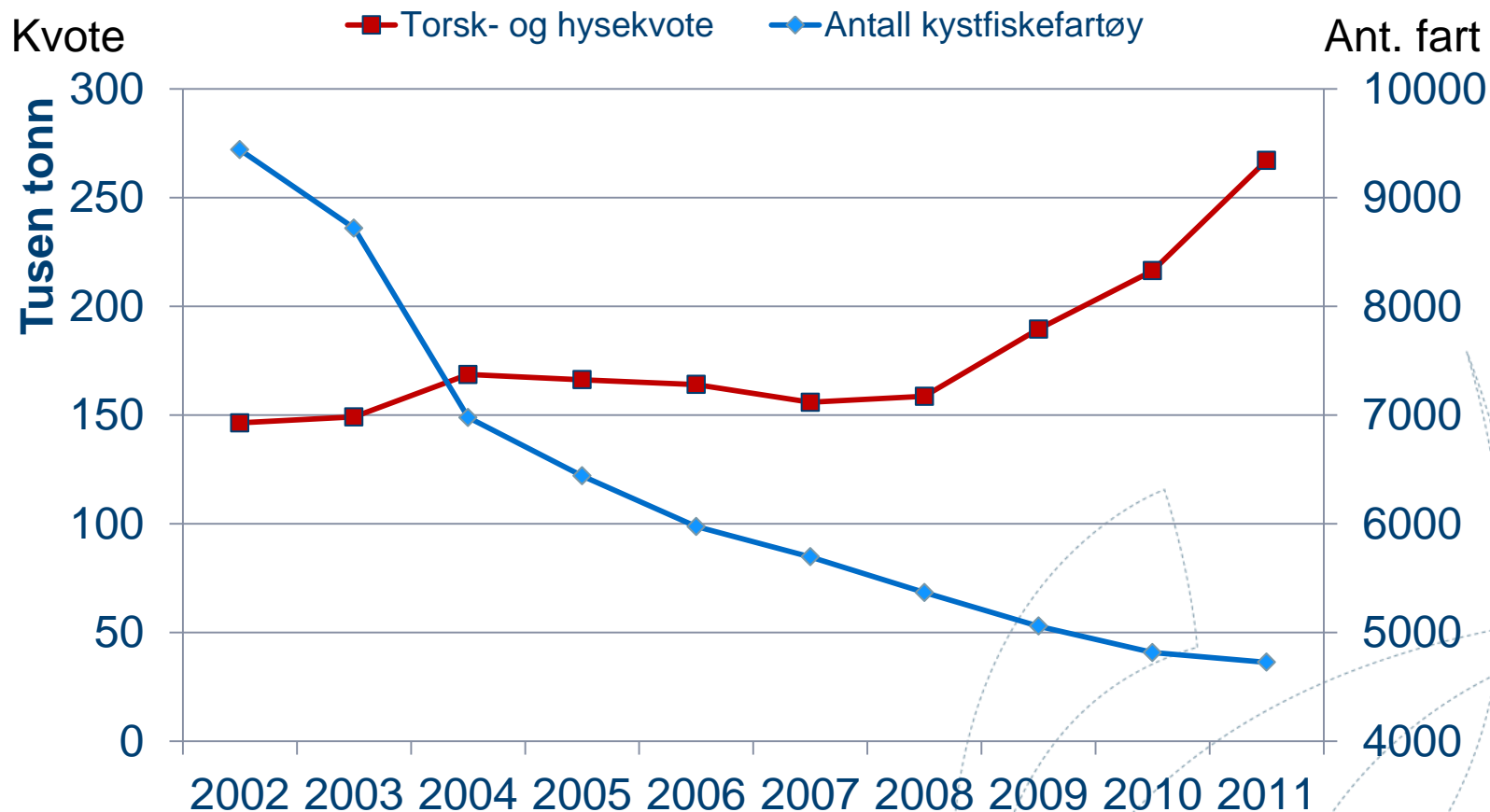

Kilde: TBU

Naturens gang: Sesongprofil hvitfisk

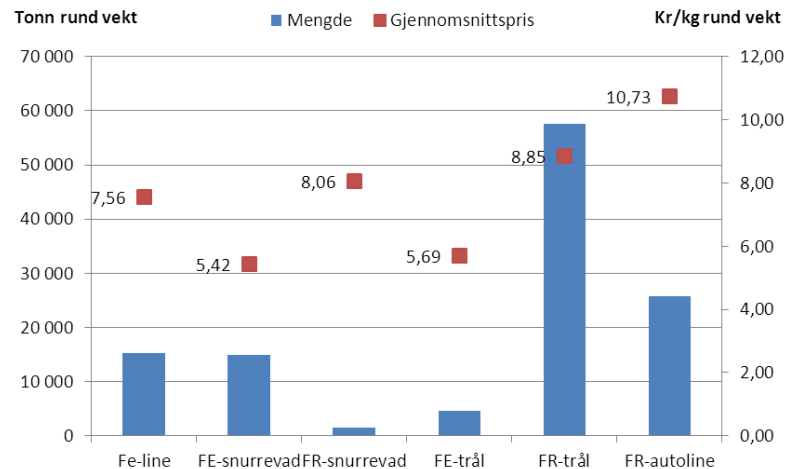
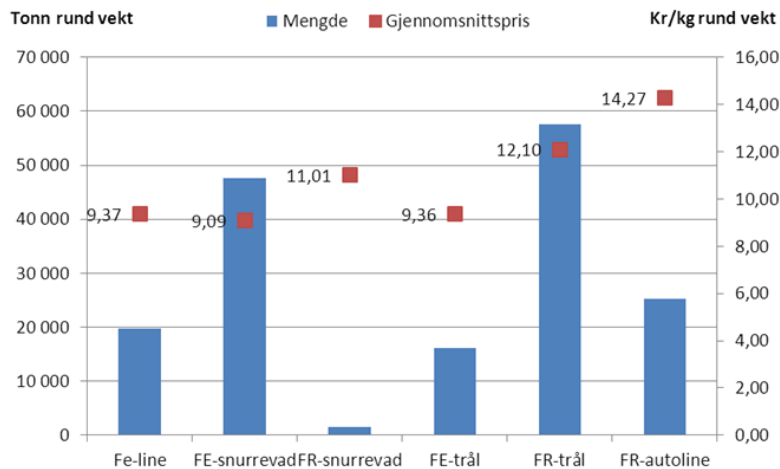

Antall kystfiskefartøy og kvoter av torsk og hyse

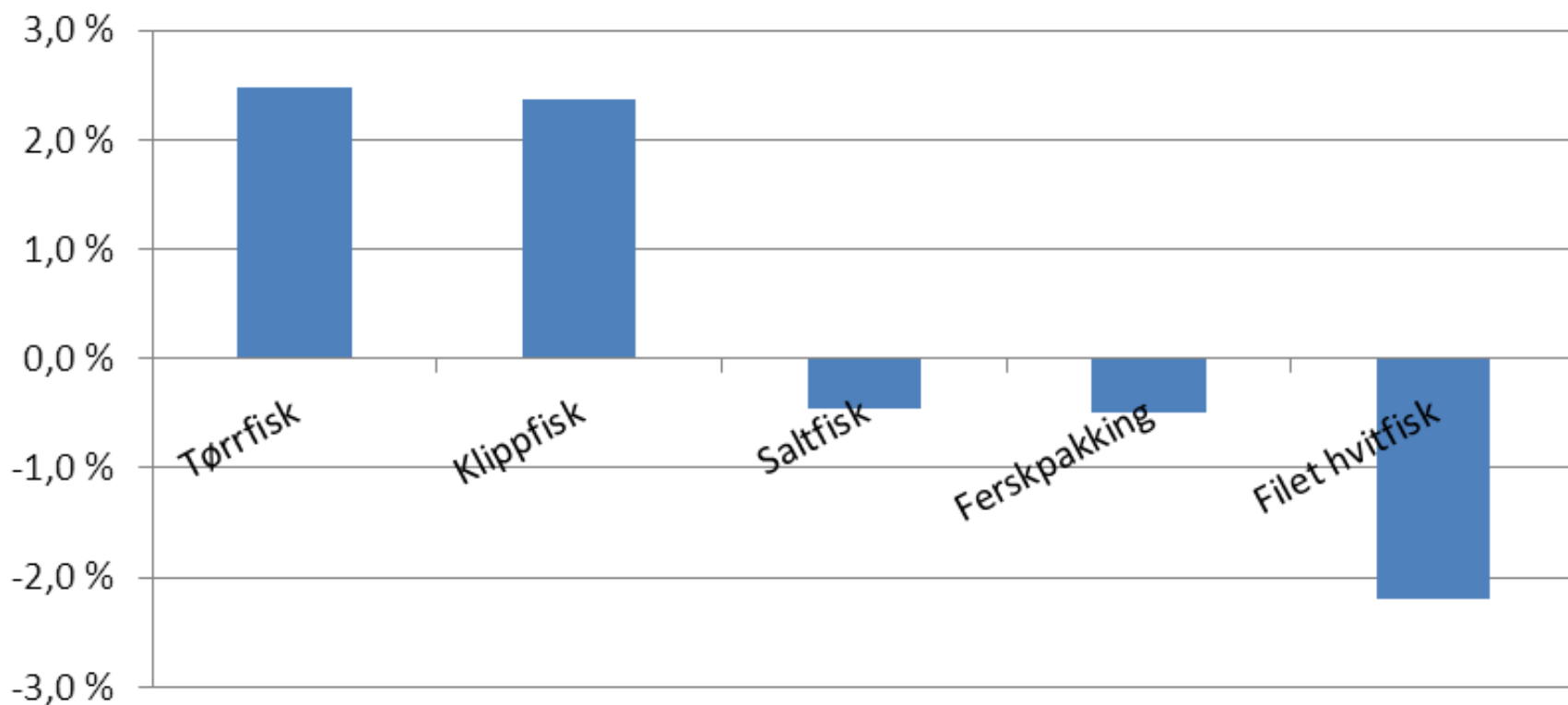

Torsk etter redskap og tilstand

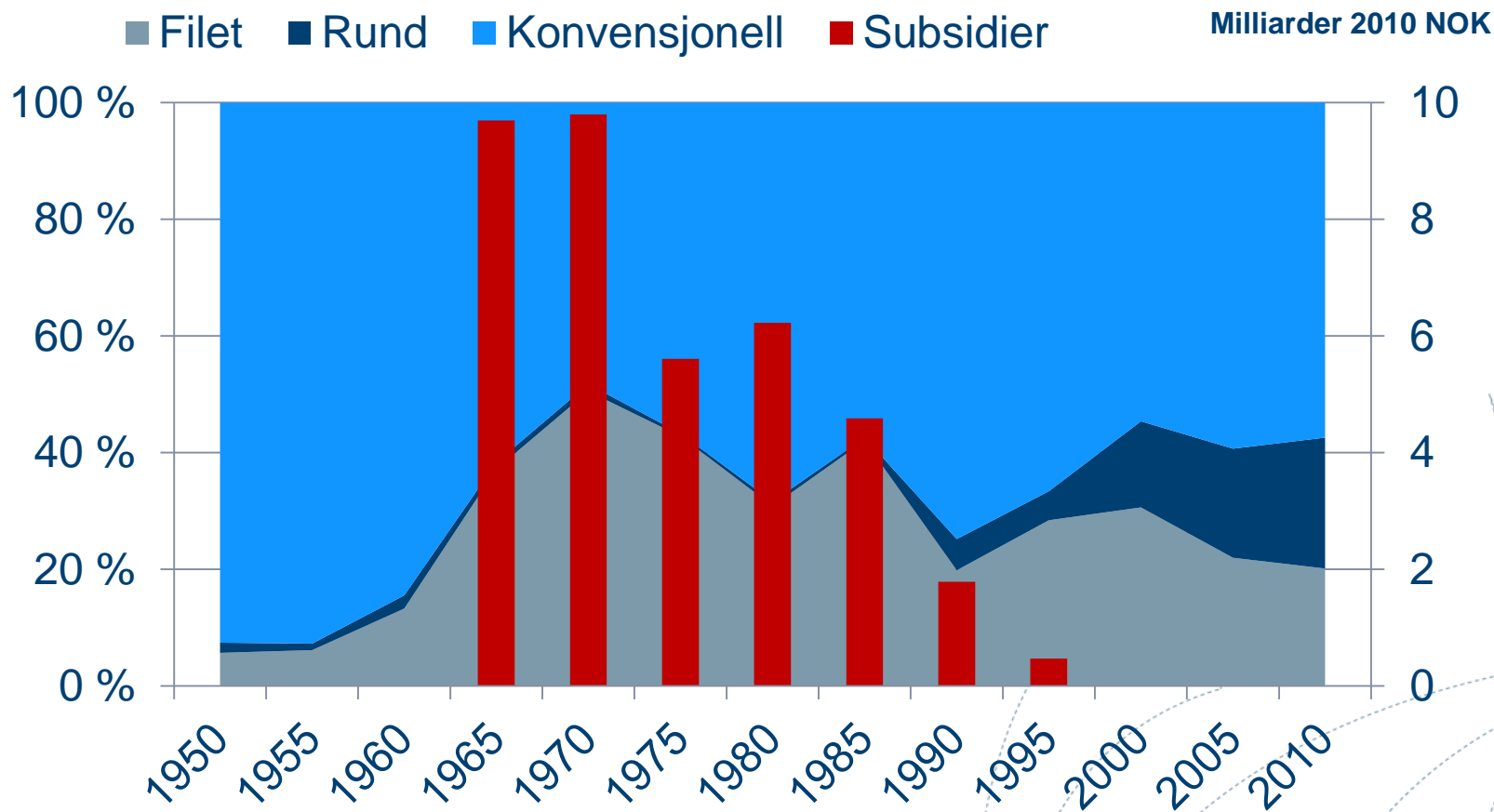
Hyse etter redskap og tilstand

Ordinært resultat før skatt som andel av driftsinntekter, gjennomsnitt for perioden 1993–2010 i norsk fiskeindustri

Andel av eksportert torsk fordelt på produkter i tillegg til subsidier i sektoren

Nye utfordringer: Hemmer lovverket innovasjon?

- Havressursloven åpner for å bruke ressursene til samfunnets beste
- Deltakerloven gir etablerte fiskere fortrinnsrett
 - Men hva med
 - FoU basert næringsutvikling
 - Utnyttelse av nye ressurser
 - De gode ideene for organisering
- Råfiskloven
 - Selgeren (fiskernes) ensidige rett til fastsette pris.